

2
2012

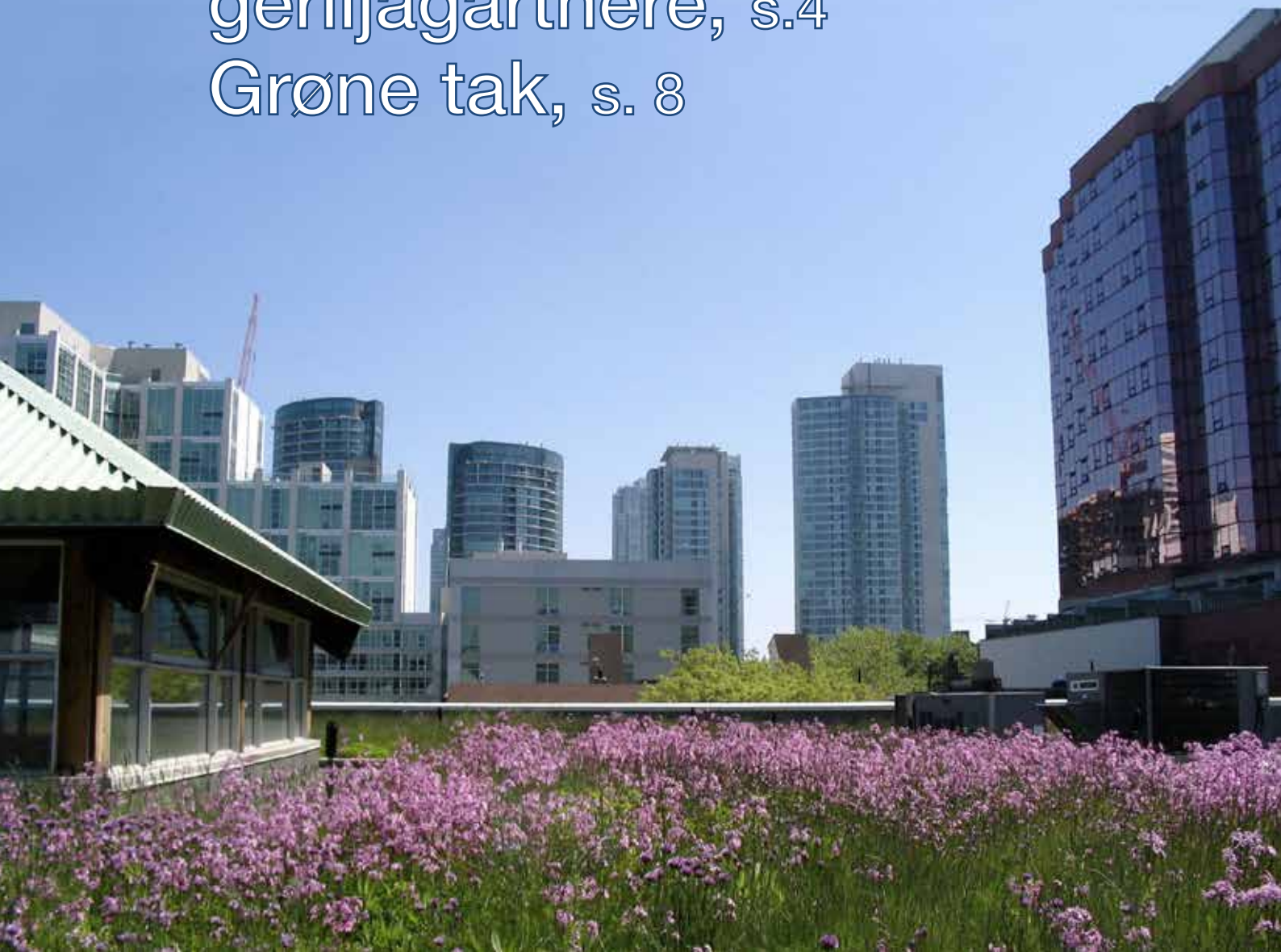
NaturVest

Medlemsblad for Naturvernforbundet Hordaland

Tema: Grøne byar

Prestegårdsparseller og
geriljagartnere, s.4

Grøne tak, s. 8

Signe Sandberg
Leder, Naturvernforbundet Hordaland

Grønne byer

Grønne byer er ikke et moderne fenomen. I de fleste av de kjente kulturene i verdenshistorien er bomønsteret nettopp slik; mennesker bor tett sammen, gjerne beskyttet av en bymur, men nært åkrene og beite sine. Av den ville naturen høstet de også mat, og vann. Og av sjøen; fisk og annen næring. Grønne byer er egentlig det mest naturlige av alt. For de menneskene som bor lengst mulig fra hverandre er dårlig rustet til å klare seg. De som bor tett kan få til mer.

Og det er jo det vi må,- nå. Vi må få til mer, av det som er godt.

Vi må ha ren og kortreist mat. Fiber, frukt og grønt. Litt kjøtt, mer fisk og mest av alt det andre gode. Honning fra bikuber på takene, og te fra lindetrær og solbærbusker. Det er ikke så lenge siden at folk måtte stå på for å overleve gjennom vinteren. Kunnskapen om hvordan finnes ennå blant oss. Vårt største problem er det politiske. Hvordan kan det legges til rette for det gode liv? Hvordan kan det som folk flest vil – bli til mer enn en drøm?

Vi må slutte med politikerhetsen. Det er for billig å kjøfte på de som tar ansvar.

Det vi trenger er flere som gjør det, og kommer med gode innspill. Flere må gi av

sin tid og ta de seriøse diskusjonene, flere må prøve ut gode løsninger, og vi må stå sammen når det er langt fram. Våre myndigheter må ha samme mål for klimapolitikk og olje-forvaltning. Demokrati koster, men det er verdt prisen!

I den grønne byen vil det bli vi flere svarte fingrer. For folk er ute og luker, rydder, planter, poder, samler frø, sanker mat av skvalderkål, brennesle og andre ville vekster som gror helt av seg selv med dype røtter og uten hjelp av ugressmidler og pløying. Den grønne byen yrer av folk som sykler, går, bærer og triller bære sine. Treningssentrene blir ikke så nødvendige, men nabohjelpen blir det. Det skal bli bruk for alle, for det trengs både glupe hoder til å jobbe med finurlig teknikk, og de som har tålmodighet til å ta med barn og sanke og samle til alle er mette av alt det sunne og gode som vi jo helst vil leve av.

Hvor er det blitt av problemene, forurensingen og klima-truselen? Vi får steder å møtes, og løse problemer. Vi lærer ny overbærenhet med hverandre, og vi øver oss i å se utover grensene våre. Vi lager oss ikke et paradisi, men et verksted, en hagegang og et liv!

NaturVest

er medlemsbladet til Naturvernforbundet på Vestlandet. Naturvernforbundet Hordaland er ansvarlig utgiver for fire nummer i året, to av disse går også ut til Møre og Romsdal.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løsninger som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er 20 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Daglig leder

Nils Tore Skogland

Redaktør

Øyvind Strømmen

Bidragstere

Signe Sandberg, Petra J. Helgesen, Anne Kristine Søvik, Sivert Straume, Klaus Hjermand og Miljøagentene

Markedskontakt

Sverre A. Stakkestad
Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Tommy Lokøy

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

2220

Forsideillustrasjon

Grønt tak på Mountain Equipment Coop, Toronto, Canada. Butikken ble bygget i 1998. Foto: sookie, Flickr. Under CC-lisens BY 2.0.

NaturVest

Pb. 1201, sentrum
5811 Bergen

Tlf. 55 30 06 60

naturvest@naturvernforbundet.no
www.naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest er merket med det offisielle nordiske miljømerket Svanen. Designtrykkeriet, som trykker dette bladet, er godkjent som svanemerket bedrift.

Det betyr at bladet oppfyller definerte miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosessen som helhet.

Se også <http://www.ecolabel.no>

Innhold

Tema: Grønne byer	
Leder: Grønne byer	2
Tilbakeblikk	3
Tema: Prestegårdsparseller og geriljagartnere	4
Tema: Grønne tak og grønne korridorer	8
Naturvernforbundets årsmøteseminar	10
Gjev meg ei hand!	12
Miljøagentane	14
BTs oljejubel	16
Kalender	20

Grønne tak har mange fordeler, s.8

Bergens Tidende og andre media er i oljerus, skriver lederne i Naturvernforbundet i Hordaland og Naturvernforbundet i Bergen, s.16

I dette nummeret er temaet grønne byer. Og i grønne byer trengs selvsagt grønnsaker. Les om både prestegårdsparseller og geriljagartnere på s.4

Tilbakeblikk

I «Naturvest» nr. 2, 2008 kan du lese om grønn ferie, og blant annet få med deg en artikkel om å reise på ferie med tog – med gode tips til reisemål på veien! Du får også ti mer generelle reisetips, og de er de plass til å gjenta her nå som sommeren nærmer seg:

1. Planlegg reiser som kan gjennomføres med sykkel eller tog. Unngå fly og bil.
2. Velg lokal mat og lokale produkter der du reiser. Så langt det lar seg gjøre bør du også velge miljømerkede produkter.
3. Ikke kjøp eller ta med deg suvenirer laget av utrydningstruede dyre- og plantearter. Dette gjelder også døde biter av koraller eller store skjell som er en viktig del av økosystemet.
4. Ikke kast søppelet ditt i naturen og sørg for at mest mulig går til gjenvinning.
5. Velg hotell som er miljømerket. Da stilles det krav til gjenbruk, mat og energibruk.
6. La ville planter og blomster stå i fred. Ikke ta på eller mat ville dyr.
7. Velg sykkel eller bruk det lokale kollektivtilbudet framfor leiebil.
8. Respekter lokale regler for bruk og ferdsel i naturreservat og nasjonalparker. Mange plasser er det totalforbud mot å brenne bål.
9. Unngå ferieaktiviteter som belaster naturen eller miljøet slik som bruk av vannscooter og rallyturer med landrover.
10. Opplevelse finnes overalt. Hva med en Norgestur i sommer?

Hvis du vil lese mer finner du hele bladet på NaturVest sine internettsider: naturvernforbundet.no/hordaland/naturvest

Prestegårdsparseller

Vi er to milliarder mennesker som bor i by – og alle trenger vi mat. Kanskje en idé å dyrke noe av den selv?

Lokale grønnsaker: Sukkererter i parsellhagen på Landås. Foto: Andreas Grimsæth

Petra J. Helgesen

Det er mange gode grunner for å dyrke sin egen mat. Du vet hva du spiser, maten reiser kort, du får deg noen ekstra turer ut i frisk luft, det gir rekreasjon og nærhet til naturen. Det er ingen unnskyldning at man bor trangt eller mangler en egen hage.

Her i Bergen er organisasjonen Bærekraftig liv på Landås opptatt av urbant landbruk, de har som målsetting at bydelens befolkning skal dyrke hele 1% av maten sin selv.

– Vi tror at arbeidet vil føre til at folk forstår hva som kreves for å dyrke fram noe spiselig, sier Liv Karin Thomassen i Bærekraftig liv på Landås. – Erfarer vi arbeidet som ligger bak ei skeiv gulrot, er vi villige til å kjøpe og betale for den. Og en slik kunnskap vil antakelig gjøre at vi kaster mindre mat.

Et viktig tiltak er Parsellhagen på Landås.

Parsell

Det er snart hundre år siden de første parsellhagene i Norge ble etablert. Den gangen

skulle de gi sosialt svake familier muligheten til å dyrke noe av maten sin selv. I Oslo har mange av disse første parsellene overlevd, og i dag fins det 20 parsellag i hovedstaden, i tillegg til kolonihager, der byboerne kan leke "bønder i byen". I Bergen har situasjonen derimot vært mager i sammenligning.

Da Bergen kommune bestemte at Øyjorden parsellhage skulle bli barnehagetomt i 2005 var det kun ett lag igjen, Fløen parsellag. De har til gjengjeld eksistert som skolehage, og senere som parsell, siden 1914, og består av mer enn 40 parseller på 50 kvm. Heldigvis fikk ikke Fløen være alene om parselldriften i mer enn seks år.

I 2011 startet Bærekraftig Liv på Landås opp en parsell i prestegårdshagen like ved Landås kirke. Den nye parsellhagen består av 15 parseller med 24 kvm hver, og har allerede rukket å bli et landemerke. Nå i vår har til og med kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete vært på besøk i Parsellhagen på Landås og latt seg inspirere.

Har du riktig mye initiativ og stå-på-vilje, slik folkene i Bærekraftig Liv på Landås har, kan du starte ditt eget parsellag. Bergen trenger flere! Men om det blir et altfor stort prosjekt, og ventelistene på eksisterende parseller blir for lang, kan du jo starte din egen kjøkkenhage i stedet.

Kjøkkenhage

Det er selvsagt en fordel om du har en hage når du skal gå i gang med egen grønnsaksdyrking, men bor du i by, er sjansen for stor for at hageflekken er liten, tilhører borettslaget eller overhodet ikke eksisterer. Fortvil ikke. Mulighetene er mange og du trenger ikke mye plass. En kasse på verandaen, en balje med jord eller ei gammel, sprukken bøtte, alt kan tjene til kjøkkenhage. Kanskje du kan dyrke basilikum i en utslitt sko? Eller hvitløk i ei tekanne?

Det kjekke med de som dyrker grønnsaker i hagen eller på verandaen, er at de liker å snakke om det de driver med og gjerne deler tips og triks. Det fins mange blogger og nettsider der du kan få nyttige råd til hvordan du skal gå fram. fortsetter ►

og geriljagartnere

Hengende hage: Systemet til windowfarms.org blir stadig forbedret. Foto/III: Windowfarms.org

Lokale grønnsaker: I Parsellhagen på Landås dyrker de poteter, sukkererter, agurkurt, purre, grønnkål og mye, mye mer. Foto: Andreas Grimsæth

Du kan finne en mer eller mindre fullstendig liste over de hagegale på <http://hagegale-dagbker.blogspot.com>. Det aller beste er selvsagt å kjenne noen – en onkel, ei bestemor, en nabo – som kan hjelpe deg i gang.

Gode planter å starte med er ruccola, reddiker, gulrøtter og sukkererter. De kan sås rett ut, og du trenger ikke ha plantene på mellomstasjon i vinduskarmen. Andre lettstelte og anvendelige planter er plukksalat og squash, men de må stå inne først. Det fine med disse er at når de først har vokst seg store, kan man plukke av dem hele sommeren.

Om du skulle ha lyst til å gå i gang med det samme, begynner det å bli sent på våren for mange frø. Det er likevel ingen grunn til å slå det fra seg. Redikk, salat og hvitløk er eksempler på frø som kan sås til og med september. I tillegg er det jo mulig å kjøpe ferdige planter i butikken, tomater og urter er gode eksempler. På den måten kan din

karriere som gartner får en «flying start».

Vindushager

En annen mulighet for de utålmodige er å starte drivhus i vinduet. Da kan du dyrke mat uavhengig av årstid, til og med uten å dra jord og skit inn i leiligheten. "Windowfarms" er et nettbasert prosjekt startet av kunstnerne Britta Riley og Rebecca Bray i 2009 og de har allerede 18.000 aktive medlemmer. Sammen tester og utvikler alle medlemmene et system for å dyrke grønnsaker året rundt i egen vinduskarm.

De to initiativtakerne bodde i trange leiligheter i New York, og hadde et dårlig utgangspunkt for kjøkkenhage. Riley hadde kjennskap til en del av NASAs hageprosjekter gjennom nettverket sitt, og visste at det gikk an å få planter til å gro uten matjord. Etter å ha utviklet en prototype med hengende plastflasker, en vannpumpe og næringsrik væske som ble pumpet rundt i systemet, la de ideen ut på nett og ba folk

bidra i testing og eksperimentering. Utviklingen har gått fra et stygt og bråkete vindu, til et dekorativt og stillegående hageanlegg, og det gjøres stadig nye forbedringer.

Du kan lese og lære mer på nettsiden windowfarms.org.

Og om du fortsatt mener at du ikke har plass til en hage, fins det mer anarkistiske muligheter.

Ulovlige hageflekker

Et annet nettsted som besøkes av 45.000 hver måned, og har vært der ute siden 2004, er guerrillagardening.org. På samme måte som vindushagene, representerer geriljagartnerne en felles bevegelse, men her dyrkes det ikke på egen eiendom. Geriljaen dyrker rett og slett i det offentlige rom – uten tillatelse.

Tanken til den engelske grunnleggeren Richard Reynolds er at det fins mange neglisjerte jordflekker og grønne områder i

Grønn krig: Geriljagartnerne legger gjerne igjen en beskjed om hvem de er og hvor du kan få vite mer. Foto: <http://www.flickr.com/photos/tjook/5038282131/>

Gulrot er gull: Noen grønnsaker er enklere å få til enn andre. Gulrota er en sikker vinner. Foto: Andreas Grimsæth

byrommene våre, som kunne trengt noen blomster eller heller kunne ha bli brukt til grønnsaksdyrking. Geriljagartnerne fins nå over hele verden – de dyrker gresskar midt i Tokyo sentrum, stemorsblomster i engelske rundkjøringer og blomkarse i alle kantmurer på Landås.

I Bergen teller de grønne aktivistene 20-30 personer, og det er selvsagt langt flere med egne grønnsaker i karmen, verandakasser, bed og parseller. Det betyr i neste omgang at bergenserne blir mer bevisste og økologiske forbrukere.

Som Thomassen i Bærekraftig Liv på Landås sier: – Når vi gjør jobben selv, kan vi også kjenne på gleden over, og lysten til, å betale en skikkelig pris for frukt og grønnsaker som er dyrket med kjærlighet til jord og mennesker.

Leseliste:

- Cappelen Damms Store Økologisk Hagebok, Cappelen Damm 2010
- Ellen-Beate Wollen: Hannahs hage. Økologisk kjøkkenhage for store og små, Gyldendal 2009
- Richard Reynolds: On Guerrilla Gardening. A Handbook for Gardening without Boundaries, Bloomsbury 2008
- Stefan Sundström og Jeanette Andersson: Stefans Lilla Gröna. En handbok i utenförskap. ETC Förlag 2011
- Tore Smaaland: Late kjøkkenhager. Fra vinduskarm til grønnsaksseng, Kagge 2006

Nettinspirasjon:

- Roger Doiron - A Subversive Plot: How to Grow a Revolution in Your Own Backyard
- http://www.ted.com/talks/lang/en/roger_doiron_my_subversive_garden_plot.html

Grønne tak og grønne korridorer

Fremtidsbyen er grønn. I det minste på toppen.

Øyvind Strømmen

«Først da vi hadde satt oss i bilen, kunne jeg uttrykke min forbauselse over at jeg ikke hadde sett byen enda. Jeg spurte om det var langt dit. Han så forbauset på meg og sa: 'Vi er i Orbus'. 'Men her er jo ingen by,' sa jeg.», *Aipotu*, 1982-86.

Greit, om du reiser til en by der de grønne takene har slått an skiller den seg kan ikke ut på samme måte som *Aipotu* i fortellingen over (se: folk.uio.no/geckblad), og det er heller ikke tilfeldig at *Aipotu* baklengs blir Utopia. De grønne takene som har begynt å komme idag er ikke utopiske, og de merkes ikke så lett nedenfra, fra betongørkenen. Og det er jo litt synd. Men de grønne takene spirer: både i London og København har det kommet regler for å sikre at nye bygg bygges med såkalte grønne tak – tak dekket av vegetasjon.

I Norge har de også begynt å komme, KLP-bygget i Operakvartalet – populært omtalt som Barcode – har fått grønt tak, «med sedumplanter, vintergrønne busker, rød kløver, strå og grønt gress», for å sitere Dagens Næringsliv. Også det – med rette – omstridte IKEA-bygget i Åsane utenfor Bergen er utstyrt med sedumtak (eller bergknapp, som man kanskje ville si på godt norsk). 22.000 kvadratmeter – 22 mål – er dekket av planter. I Stavanger finner man også eksempler: et nytt hotell i Løkkeveien har fått grønt tak, og byens nye konserthus skal få det samme.

Hva er poenget? Det er flere. Men først: La oss ikke legge skjul på det. Grønne tak har noen ulemper, ikke minst i forhold til pris, noe som spesielt gjør seg gjeldende om man skal ha de virkelig grønne takene: tak

som ikke bare har plass til bergknapp, men til et større utvalg av planter, og i noen tilfeller små «landskap», eller parkanlegg med busker, trær, grønnsakshager, osv. Dette veies riktignok opp av at vedlikeholdskostnadene kan bli betydelig lavere, blant annet fordi takpappen får lenger levetid.

Det kan også være miljømessige ulemper, i det minste på kort sikt: spesialmaterialene som gjerne benyttes for å lage grønne tak er ikke utslippsfri, de heller, det tar derfor opptil flere år før et grønt tak er «tjent inn» klimamessig.

Fordelene

Fordelene er imidlertid flere: Det første er at grønne tak på sikt kan bidra til å redusere CO2-utslippene, både ved at de gjør behovet for både oppvarming og nedkjøling mindre, København kommune har i denne sammenheng anslått at et grønt tak reduserer energiforbruket med mellom fem og ti prosent, og ved at takene i seg selv fungerer som grønne lunger. De fanger opp CO2. Det er ikke et mirakeltiltak, langt derifra: satsning på utslippskutt og på for eksempel en bærekraftig, miljøvennlig og fremtidsrettet transportstruktur er like nødvendig. Men det er en monn. Og alle monner drar.

I 2009 kunne forskning.no rapportere at grønne tak faktisk fanger opp mer CO2 enn man har trodd: «Dersom en by med en million innbyggere bytter ut taksteinen med gress, vil dette fjerne like mye CO2 som 10.000 store biler (å la de gigantiske SUV-ene) slipper ut på et helt år», rapporterte nettavisen, og siterte forskningsleder Kristin Getter: - Jeg kan ikke forstå hvorfor ikke flere vil ha grønne tak.

En annen fordel er at grønne tak tilgjenge-

liggjør nye grøntarealer midt inne i byen. Disse arealene kan riktignok være noe utilgjengelige; det er enklere å ta en tur i parken enn å klatre til topps i et forretningsbygg. Men den rette typen grønne tak kan man også ser for seg nyttige grøntarealer: områder der man dyrker mat og endatil har dyr, f.eks. høner.

En tredje er at grønne tak kan ta under regnvann, noe som kan komme godt med når klimaendringene ubønnhørlig gjør seg gjeldende: hvis det skal regne mer i Bergen, kan det i sannhet være greit at man har bygninger som tar noe av dette regnet unna!

Kompensasjon for sjeldne arter

Men det kanskje mest spennende er at grønne tak kan fungere som grønne korridorer, og kan gjøre det som er av de aller mest temmede av menneskelige landskap – byene – litt villere. Her er det imidlertid forskjeller på ulike typer grønne tak: sedumtak av typen man nå får på f.eks. IKEA i Åsane har vist seg å ha fordeler for enkelte typer virvelløse arter, og kan fungere som en honningkilde for bier på sommeren.

Tak som også inkluderer ulike blomsterarter vil gjøre det mulig for flere arter å etablere kolonier på takene, noe blant andre den sveitsiske forskeren Stephan Brenneisen har konkludert med: «Godt utformede grønne tak kan tilby habitatkompensering for sjeldne og truede arter som er påvirket av endret bruk av landområder. Dette er slått fast gjennom forskningsprogrammer som fokuserer på omfattende grønne taks økologiske kompensasjonspotensiale i Basel og London».

For å utnytte dette potensialet kreves det

Foto: Dette er et tak (Foto: Leonard G, sluppet i Public Domain).

imidlertid både kartlegging og planlegging. Da kan grønne tak også være til fordel for flere fuglearter, blant annet tjeld og sanglerke, som omtalt i forskning gjort av Nathalie Baumann. Det samme gjelder såkalte semi-intensive og intensive grønne tak. Disse har riktignok et mer «hageaktig» preg, men kan med bruk av innfødte og blomstrende arter være en biomangfoldsressurs.

Grønne korridorer

Foreløpig har ingen norske byer for alvor satt grønne tak på agendaen, selv om blant andre NVE i økende grad har satt søkelys på løsningen – da med særlig vekt på grønne tak som klimatilpasning. Mulighetene er

imidlertid mange.

Grønne tak kan også inngå i en bredere modell der man tenker annerledes om byutvikling, og der fokus ikke bare ligger på grønne lunger, men på genuine grønne korridorer – områder der ville arter kan trives og spre seg i større, sammenhengende soner. Her kan grønne tak brukes for å komplementere parkområder, åpne bekke- og elveløp, hageanlegg og ikke minst mer sprelske løsninger, som vertikale hager, grønne vegger eller hus som rett og slett er basert på at de skal fungere som «levende bygninger».

Grønnere byer

Slik kan de grønne takene også være et

vårtegn. Man kan tenke annerledes om byer: «Hva mener du egentlig med 'by' "?», spurte han. Som om ikke alle vet hva en by er. En by er selvfølgelig en tettbebyggelse, et sted hvor det er høye hus, og trange gater, stor larm, eksos, tett luft av røyk og utslipp fra fabrikker. Det er et sted hvor det er meget stor effektivitet og virksomhet, og mange mennesker er samlet for å utføre nødvendige oppgaver for samfunnet. Jeg sa dette til ham. Og han lo litt, på en vennlig og avvæpnende måte». (Aipotu, 1982-86).

Eller som det heter om grønne tak i en artikkel på nettstedet ecogeek.com: «It's not just for hobbits anymore».

Naturvernforbundets årsmøteseminar

Helhetlig forvaltning av havets ressurser var tema da Naturvernforbundet Hordaland arrangerte sitt vanlige årsmøteseminar.

Anne Kristine Søvik

Lørdag den 17. mars hadde Naturvernforbundet Hordaland sitt årsmøte, og som vanlig ble det arrangert et seminar i forkant av dette møtet. Siden Naturvernforbundet i hele landet i to år fremover skal fokusere på ressursene langs kysten og i havet, var temaet for årets seminar lett å velge: "Helhetlig forvaltning av havets ressurser". Tre eksterne fagpersoner var invitert for å belyse ulike temaer relatert til forvaltningen av ressursene i havet.

Første innleder var Bjarte Bogstad fra Havforskningsinstituttet med innlegget: "Norsk fiskeriforvaltning – ei suksesshistorie?" Fiskeriforvaltning er kort fortalt hvilke fiskeslag som blir fisket, hvor mye av hvert fiskeslag og hvor disse blir fisket.

Forvaltningen er forskjellig i de ulike hav-

Olav Moberg, biolog fra Universitet i Bergen.

områdene utenfor Norge, og de bestandene Norge beskatter forvaltes ofte av flere land. Norge og Russland samarbeider om fiskeriforvaltningen i Barentshavet og har felles tokt om høsten. I tittelen på innlegget sitt spør Bogstad om Norges fiskeriforvaltning er en suksesshistorie? I Barentshavet ser det ut som om dette kan stemme. Summen av bestandene av sei, hyse og torsk i

Barentshavet er høyere enn det har vært på mange år. På den andre siden står det ikke bra til med fisket i Nordsjøen. Dette skyldes blant annet at dette havområdet er en del av EUs fiskerisone. Med sitt utkastpåbud må EUs fiskeriforvaltning trygt kunne karakteriseres som mindre bærekraftig enn den norske forvaltningen. Et utkastpåbud innebærer at all fisk det ikke er kvote på eller som er under minstemålet skal kastes ut igjen. I Norge derimot er det et forbud mot utkast.

Neste mann ut var Olav Moberg, biolog fra Universitet i Bergen med innlegget "Bærekraft i oppdrettsnæringen". Hvis man ønsker å kritisere oppdrettsnæringen er det mye å ta fatt i; rømming av oppdrettslaks, forurensning og utslipp fra merdene, sykdom og medisinbruk, samt bruk av villfisk som fôr for oppdrettsfisk. I stedet for å liste opp alle miljøsyndene knyttet til oppdrett, fokuserte imidlertid Moberg på de manglende konkrete kravene til denne næringen. I 2009 utga Fiskeri- og Kystdepartementet en strategi for en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring¹ - en rapport som preges av mange fine visjoner. Det skal ikke være "varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene", det skal være "akseptabel miljøtilstand" på oppdrettslokaliteten, "mest mulig av oppdrettsfisker vokser

opp til slaktning med minimal medisinbruk", næringen skal redusere "miljøpåvirkning og smitterisiko". Men som Moberg påpekte: hva er en "akseptabel miljøtilstand", og hvor stort eller lite er "mest mulig" og "minimal"? Strategien inneholder svært lite tall og dette blir også påpekt i innledningen til rapporten der det står: "Strategien omfatter ikke konkrete effektindikatorer for

akseptabel påvirkning". Men skal miljøpåvirkningen fra oppdrett kunne måles og evalueres må kravene som stilles til næringen være konkrete.

Siste eksterne innleder var Stein Byrkjeland fra Fylkesmannen i Hordaland med innlegget "Vekst og fall for sjøfuglene på Vestlandet". Byrkjeland presenterte et noe dystert bilde av situasjonen for sjøfuglbestandene i Hordaland, der særlig arter som spiser fisk har gått sterkt tilbake de senere år. Flere fiskeslag er viktige for sjøfuglene, men sil, brisling og sild er aller viktigst. En viktig årsak til nedgangen i sjøfuglbestandene er da også trolig sammenbruddet i bestanden av sil (tobis) og andre fiskeslag i Nordsjøen. Industritrålfisket i Nordsjøen er vesentlig basert på ressursene av sil, øyepål og kolmule. Fisker benyttes til produksjon av fiskemel og fiskeolje, som er viktige protein- og fettkilder for fiskeoppdrettsnæringen. På

grunn av høyt fettinnhold og god kvalitet på fiskemelet, er silen den mest ettertraktede ressursen. I tillegg har klimaendringene også rammet flere arter som er svært viktige i det marine økosystemet. For eksempel opptrer nå det planktoniske krepssdyret raudåte lenger nord enn det gjorde for få år siden. Dette har blant annet rammet sil, som beiter på raudåte. Det knytter seg også stor usikkerhet til hvilke ytterligere

konsekvenser de ventede klimaendringene vil få i årene som kommer.

En nylig publisert artikkel i Science² viser tydelig hvordan sjøfuglenes hekkesuksess er knyttet til bestandene av deres viktigste byttedyr. Studien fokuserer på fiskepisende sjøfugl som beiter på nøkkelarter i de marine økosystemene som sardiner,

Stein Byrkjeland fra Fylkesmannen i Hordaland

SMÅ BARSKINGER I HØYFJELLET. Vakker instruktiv liten bildebok.

Hvordan overlever fjellblomstene det
tøffe klimaet i høyfjellet?
Fine bilder, forklarende tekst.

Ønsker du å kjøpe boken kontakt forfatter Honoria Hamre
på tlf 90 56 07 82 eller honoriam@bergen.online.no

ansjos, sild og tobis. Forskerne har funnet at sjøfuglenes respons på sviktende mattilgang er ensartet over hele verden. Studien dokumenterer at sjøfuglene er avhengige av at byttedyrbestanden er over en tredel av det historiske maksimum for å kunne reprodusere godt. Om tilgjengeligheten av fisk faller under denne terskelen reduseres hekkesuksessen radikalt. Dette er viktig informasjon som kan gi grenseverdier for kommersielle fiskerier dersom populasjoner av sjøfugl skal kunne opprettholdes på lang sikt.

Det er nylig startet opp et helhetlig og langsiktig overvåkings- og kartleggingsprogram for norske sjøfugler (SEAPOP - avledet av den engelske termen for sjøfuglbestander - seabird populations). Programmet har som mål å fremskaffe og vedlikeholde grunnleggende kunnskap om sjøfugl for å bidra til en bedre forvaltning. Sjøfuglenes forekomst i tid og rom endres betydelig over tid, både fra sesong til sesong og fra år til år. Kartleggingsdata har derfor begrenset gyldighet. Et av hovedmålene i SEAPOP er derfor å oppdatere data om utbredelse av sjøfugl i alle norske havområder. Du kan lese mer om SEAPOP på internettsidene til

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA).

Ingar Flatlandsmo fra sentralstyret i Naturvernforbundet fikk det siste innlegget på årsmøteseminaret. Han fortalte om planene som Naturvernforbundet har for sin toårige satsing på kysten. I følge Naturvernforbundet sine hjemmesider spenner den norske kysten over 83 280 utrolige kilometer, med en variert og fantastisk kystnatur med sjøfugl, kystlyngheier og laksefjorder. Kystnaturen er imidlertid under press fra flere

kanter. Gjennom de to kommende årene vil Naturvernforbundet jobbe med et bredt spekter av saker knyttet til kysten, så som oppdrett, marine verneområder, utslipp av skadelige stoffer, giftopprydding, oljeutvinning og oljetransport, bygging i strandsonen og utslipp fra gruver til fjordene. Naturvernforbundet ønsket å skape oppmerksomhet rundt kyst og kystnaturen, og ønsker å fremme konstruktive forslag som kan føre til oppgang i bestandene av sjøfugl, færre stengsler for friluftsliv og alt i alt en renere kystnatur. I tillegg skal Naturvernforbundet arrangere en storstilt miljøfestival knyttet til kysten i 2.-5. august på Risøy Folkehøyskole i Sørlandsskjærgården utenfor Tvedestrand. Innleggene på årsmøteseminaret viser at det er nok av saker å ta fatt i for Naturvernforbundet i årene fremover.

◀ På årsmøteseminaret var blant annet utvikling i sjøfuglbestandene et tema. Her et bilde av krykkja, en art der nedgang har vært observert over hele Nord-Atlanteren. Bildet er fra Hornøya i Finnmark, hjemsted for en av Norges største sjøfuglkolonier. Foto: Hanno, Wikimedia Commons, under Creative Commons-lisens BY-SA 3.0.

¹ Fiskeri- og Kystdepartementet, 2009. Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.

² Philippe M. Cury, Ian L. Boyd, Sylvain Bonhommeau, Tycho Anker-Nilssen, Robert J. M. Crawford, Robert W. Furness, James A. Mills, Eugene J. Murphy, Henrik Österblom, Michelle Paleczny, John F. Piatt, Jean-Paul Roux, Lynne Shannon og William J. Sydeman: "Global Seabird Response to Forage Fish Depletion - One-Third for the Birds," Science, 23. desember 2011.

Gjev meg ei hand!

Ein del uttrykk bør i blant snuast på hovudet for å gje ny innsikt. I høve «økologisk fotavtrykk» kan det jamvel vera verdt å henta fram andre kroppsdelar.

Øyvind Strømmen

For nokre år sidan gav den amerikanske forfattaren og journalisten Alan H. Weisman ut boka *The World Without Us* (Verda utan oss). Det er sjølvstykke eit fascinerande premiss for ei bok: korleis ville verda utvikla seg om menneskeheita ein dag rett og slett vart vekk?

Kor lang tid ville det ta, spør Weisman,

for naturen «å vinna attende tapt mark og gjenoppretta Eden slik det må ha bleinka og lukta dagen før Adam, eller *Homo habilis*, dukka opp? Ville naturen nokon gong kunne utsletta alle spora våre? Korleis ville dei monumentale byane våre og dei offentlege anlegga verta ugjort, korleis ville all plastikken og dei giftige syntetiske stoffa verta brotne attende til godarta grunnstoff? Eller er nokre så unaturlege at dei ikkje kan øydst? Og kva med våre beste skaparverk –

arkitekturen vår, kunsten vår, dei mange uttrykka for mennesket si andeleg kraft? Er det nokon av dei som verkeleg er tidlause, i det minste til sola utvidar seg og jorda vert grilla til ein klump kol?».

Sa eg fascinerande? Jo, fjernsynserien *Life after People* – som baserer seg på same premiss som Weisman si bok – er definitivt fascinerande, og ein undrast ikkje berre over naturen si kraft, men også over men-

«Naturen kjem attende», originalfoto: Chris Eilbeck (<http://www.geograph.org.uk/profile/1105>), redigert av Øyvind Strømmen. Under CC-lisens, BY-SA 2.0.

nesket sin fantasi. Men samstundes er det noko ytterst deprimerande over det heile. Depresjon 1: Det vil ta tid å ordna opp etter oss, og dermed vert Weisman si bok bitande samfunnskritikk. Depresjon 2: Er det ikkje andre spørsmål me burde stilla oss istadenfor å gjera som den kinesiske dikteren Li Taibo gjorde for lenge sidan, og spørja kor lenge menneska vil vara samanlikna med den blå himmelkvelvinga, samanlikna med jorda si bløming om våren? (Det minner meg på innspelninga av den fjerde Mad Max-filmen, sett i same apokalyptiske landskap som dei tre førre, visst nok vart utsett grunna bløming i den australske ørkenen. Ta den, domedagsprofetar!). Burde me ikkje istadenfor spørja om korleis framtida med menneske er?

Hald på den tanken, og tenk på eit anna uttrykk – eit uttrykk dei fleste i miljøørsla nok vil ha varmare kjensler for enn Weisman si blanding av naturleg utopi – naturen var aldri Eden! – og menneskeleg dystopi. Tenk på uttrykket «økologisk fotavtrykk». Uttrykket gjev sjølvstendig mening: jorda har avgrensa med ressursar, både fornybare og ufornybare, og jo tyngre me trør, jo mindre vert det att til dei andre, om dei lever no eller i framtida. Når vår generasjon – i brei forstand – sluker i seg olje, vert det lite olje att om berre få tiår. Når me i rike Noreg dyngjer i oss alt frå hamburgerar til SUV-ar – vel, meir bokstaveleg nokre gongar enn andre gongar – ja, så er det klart at det økologiske fotavtrykket vårt vert eit problem. Me trår for tung. Det burde gjerast mindre.

Men så vert det kanskje opna ei dør til at me gjera oss så små, så inderleg små, så uendeleg små, slik at me går med lette føter, lettast mogleg føter, føter så lette som fjør, og så gløymer ein gjerne – oppe i den tanken – at mennesket er ein del av naturen, og at også våre naturinngrep kan vera naturlege inngrep. At jorda ikkje er utan oss, men med oss – og at tanken om det store, slemme mennesket som helst burde vore bittelite i verste fall kan leia til den typen dyster menneskeforakt som miljøørsla slett ikkje har vore utan, sjå berre til dei amerikanske djupøkologane som fekk

seg til å sjå på AIDS og sultkatastrofer som gode nyhende – ein karikatur på djupøkologien kan henda, men dei fantest jo. Og som Aftenposten oppsummerer i samband med Weisman sitt noregsbesøk i 2008: «Hvordan ville jorden være uten mennesker? - Veldig bra, faktisk. Det hevder norgesaktuell forfatter bak suksessbok».

Det skal seiast at Aftenposten-intervjuet syner at Weisman er meir positiv enn som så: han trur me vil klara oss, og ser eigentleg ikkje ut til å synast at me er så ille. Men likevel er ikkje dei skumle økoterroristane i Michael Crichton sin heller dårlege thriller State of Fear heilt utan parallellar i røyndomen: også grøn tenkning kan fostra totalitære idear.

Då er det godt med ei utfordring, og for ikkje lenge sidan las eg eit essay som kom med ei utfordring som også er relevant for temaet for denne utgåva av NaturVest: «den grønne byen». Essayet er skrive av Ethan Kent i Project for Public Spaces, og heiter Placemaking as a New Environmentalism. Placemaking, å skapa stader. King meiner at tre spørsmål ligg i sjølve kjerna av det moderne miljøvernet, men at dei alt for sjeldan vert stilt (og altfor sjeldan svara på): Kva for plassar ynskjer me å skapa? Kva slags samfunn ynskjer me å leva i? Kva slags verd vonar me å sjå i framtida?

Det er ikkje «Nei til», men «Ja til».

Så kjem utsegna som bør vera provoserande for naturvernarar: «Miljøørsla kan kanskje best klara å oppnå sitt mål om at menneska skal ha eit mindre avtrykk gjennom å ta ei leirolle i spørsmålet om korleis me kan ha eit større». Kent meiner at miljøarbeid i dag dreier seg om å arbeida i «siloar», bygd opp rundt «tilsynelatande abstrakte tema med inkrementelle mål». Han syner til karbon som eit døme, og snur ting på hovudet: Karbon er ein byggjekloss for liv, det er nå me nyttar karbon til ting som ikkje skaper liv at me kastar det vekk: «Det er delt å ha eit mindre avtrykk, men ambisiøst å ha eit stort avtrykk, å skapa verda me ynskjer – med utgangspunkt i sta-

den der me lever, arbeider og leikar».

Kryptisk? Lat oss følgja Kent vidare. Han meiner at miljøørsla sine gamle spørsmål stadig må stillast: Er dette bærekraftig? Vil det redusera skadelege verknader på økosystema? Er dette best mogleg økologisk praksis? Feirar det «naturen»? Men han meiner også at fleire spørsmål må til: Gjer dette livet rikare? Vil dette maksimera det kreative potensialet? Speglar det kjærleik og omsorg for omgjevnadene? Stør dette det breiare økosystemet som me er ein del av?

Og det er her dei økologiske handavtrykka – som Kent ikkje nemner – i mine auge kjem inn: for kva er eit økologisk handavtrykk? Bright green (friskgrøn)-tenkjaren Alex Steffen oppsummerer: «Treng planeten at me har fotavtrykk som er mindre enn «ein planet»? Er slike liv moglege? Kvifor ikkje? Dersom me kan forestilla oss at me kan oppnå klimanegative løysingar, kvifor kan me ikkje forestilla oss at me reduserer det økologiske fotavtrykket vårt under netto negativ verknad i det heile, til det er slik at me faktisk gavnar planeten istadenfor å skada han? Der me omskaper dei økologiske fotavtrykka våre til økologiske handavtrykk?».

Det ligg ei utfordring for miljøørsla der – ei utfordring som kanskje er filosofisk og svevande – men som likevel er viktig. Spørsmålet er ikkje eit spørsmål om menneskelege inngrep vert ein del av framtida, så lenge me er her – og det er eg glad for at me er – er inngrepa naturlege. Spørsmålet er korleis me kan gjera naturinngrep som i sum faktisk er positive. Hugs på eit av svara: dei raudlisteartane som er på raudlista fordi dei lever i grenseområda mellom skog og beitemark, grenseområda som forduftar fordi beitemarka forsvinn: fordi me vert vekke. Med andre ord: Kamp for kulturlandskapen er eit kamp for det økologiske handavtrykk!

Men her er og ei større nøtt for framtida si miljøørsla: Kan me skapa industriområde, bustadområde, gardar og byar som faktisk fremjer biomangfaldet og er til nytte for dei me deler jorda me? Eg trur me kan.

Hvordan skal Miljøagentenes nye t-skjorter se ut?

Miljøagentene skal lage nye t-skjorter og du kan være med å bestemme hvordan den skal se ut.

Av Miljøagentenes hovedkvarter og Klaus Hjermann

Hvilke av disse t-skjortene liker du best? Send en mail til Maia på hovedkvarteret med din favoritt, og bli også med i trekningen om en t-skjorte. Maia's e-postadresse er maia@miljoagentene.no

Dette er de kule
t-skjortene du kan
si din mening om
til Maia på e-post.
Foto: miljoagentene.no

Fått med deg denne?

«Ariettas hemmelige verden» er en kjempefin tegnefilm som handler om småfolket, som kalles Lånerne. Arietta er hovedpersonen i filmen, og hun bor sammen med sin familie under gulvet i et stort hus i en kjempefin hage. Ariettas familie lever et enkelt liv, og låner ting som menneskene ikke merker at forsvinner som sukkerbiter, knappenåler, småkjeks o.l.

Miljøagentenes Hovedkvarter har gitt Miljøagenter som ser

filmen et hemmelig oppdrag. Dere skal finne ut hva disse småfolkene i filmen gjør som er miljøvennlig. Etterpå kan du diskutere dette i klassen din, og i tillegg opprette en profil på www.miljoagentene.no og diskutere filmen og andre ting med andre agenter.

Det ser ikke ut som om filmen går på Bergen Kino lenger. Men den er sikkert å få tak i til utleie på den nærmeste kiosken din eller på en videobutikk.

Foto: Fra filmen

Earth Hour ble en supersuksess

Lørdag 31. mars var det Earth Hour. Mange Miljøagenter var med på verdens største klimaaksjon!

Lørdag 31. mars ble lysene over hele verden slukket i en time fra kl 20:30 til 21:30. Mange millioner mennesker i over 150 land var med på verdens største klimaaksjon. Deltok du på Earth Hour?

Mette Marit utfordret kronprins Haakon og lovet å sykle til jobb dersom han skrudde av laptoppen sin litt oftere. Utfordret du noen?

Årets Earth Hour-ambassadører var lege Gunhild Stordalen og polfarer Børge Ousland. De fikk grunn til å smile! (Foto: Ivan Tostrup / WWF)

BTs oljebubel

Makter Bergens Tidende å se sammenheng mellom hjemlig oljebubel, klodens klimaproblemer og miljøteknologiens trange kår?

Illustrasjonsfoto: "Ducks in a row", James Yardley, under Creative Commons-lisens BY-SA 2.0.

Sivert Straume,
leder i Naturvernforbundet i Bergen
Signe Sandberg,
leder i Naturvernforbundet Hordaland

De gode innspillene fra Naturvernforbundet skal vi ta med oss videre, svarer nyhetsleder i Bergens Tidende (BT), Marit Holm, i avisen 22. april 2012. I et brev til BTs leserkontakt problematiserer Naturvernforbundets Sivert Straume og Signe Sandberg at norsk presse ukritisk jubler over nye oljefunn, når det vesentlige er at det er dårlig nytt for mennesker som lever i klimasårbare strøk. Makter BT å se sammenheng mellom hjemlig oljebubel, klodens klimaproblemer og miljøteknologiens trange kår?

Nyheter om gode tider for norsk oljeindustri berører vestlendingers hverdag og lommebok konkret, mens klimakrise for mange framstår som noe fjernt og diffust. Det nære engasjerer, og det er det som til syvende og sist avgjør om våre folkevalgte velger å satse på svarte eller grønne naturressurser. BTs redaksjonelle skille, hvor oljefunn er lokalknyttet og klima er utenriksstoff, støtter dermed opp om en skadelig, oljedominert norsk energipolitikk.

De store oljefunnene i 2011 har i flere BT-oppslag blitt presentert som en velsignelse for norsk leverandørindustri, Vestlandet og Bergensregionen. Avisen glemmer å nevne at dette er dårlig nytt for verdens tørre områder som vil bli tørrere, flomutsatte strøk som vil bli våtere, sykklutsatte regioner som vil bli verre herjet og lavtliggende landområder som vil bli stående under vann - som følge av klimaendringene norsk oljevirkksomhet bidrar til. Norsk olje og gass omsettes direkte i CO₂. I tillegg fortrenger oljeindustrien satsing på fornybar energi i kampen om kapital og kompetanse og utsetter dermed overgangen til det postfossile samfunnet.

BT skal ha ros for hyppige oppslag om miljøproblemer og miljøløsninger. Dessverre settes disse sjelden eller aldri i sammenheng med oljebubelnyheter. Tre artikler på næringslivssidene i BT 5. januar illustrerer dette: Den første melder at solenergiselskapet REC må nedbemanne. Den neste nevner at miljøteknologiselskapet OWEC Tower strever med å få tak i ingeniører. Den tredje slår stort opp at økt oljeaktivitet fyller ordrebøker for subseanæringen på Vestlandet. At oljeindustrien gjør etterspørselen etter solenergi mindre eller at den lønner

ingeniører bedre enn miljøpionerbedrifter kan, forblir usagt.

BT er i godt selskap. Det meste av norsk presse tar del i oljebubelen. Naturvernforbundet søkte i avisarkivet Retriever. Blant de 166 artiklene vi fant som omhandlet funn i Nordsjøen og Barentshavet, fant vi kun 22 som inneholdt klimarelaterte ord, mens artikler som inneholdt ordene kroner, vekst, arbeidsplasser, sysselsetting, næringslivet, eller leverandørindustrientalte 64.

BT har de siste årene med jevne mellomrom laget store oppslag om hvor stor oljeforbruken er blitt. Avisen gjør det hele personlig nært ved å fortelle hvor mye det blir på hver enkelt av oss. En reklamekampanje fra Statoil kunne ikke lulle oss mer effektivt i søvn. Naturvernforbundet kunne ønske at BT snart beregnet hvor stort bidrag norsk oljevirkksomhet leverer til verdens klimakatastrofe og hvor mye hver enkelt nordmann ville skyldes dersom nasjonen ble holdt økonomisk ansvarlig for sin andel av skadevirkningene. Ville det overhodet blitt noe igjen til pensjon? En analyse av hva redusert oljeutvinningstempo kunne bety for fornybar-revolusjonen alle venter på, er også velkommen.

ÅPENT HELE ÅRET!

AKVARIET I BERGEN

METALLCO
 BERGEN

Damsgårdsveien 95, 5058 Bergen
 Telefon: 55 34 17 70
 bergen@metallco.com

**Putt drikkekartong
 rett i papirbosset
 - uten plastpose!**

Franzefoss

Gjenvinning

Vi leverer container til
 deg når du trenger det.
 Og henter den igjen
 når du vil. Raskt og
 rimelig.

Tett på

Huskeliste:

- Rydde garasjen
- Klippe busker
- Kaste skap i kjeller
- Rydde loftet

**BESTILLE
 CONTAINER!!!**

Tlf: 55 34 92 00

www.franzefoss.no

Igjen og igjen og igjen...

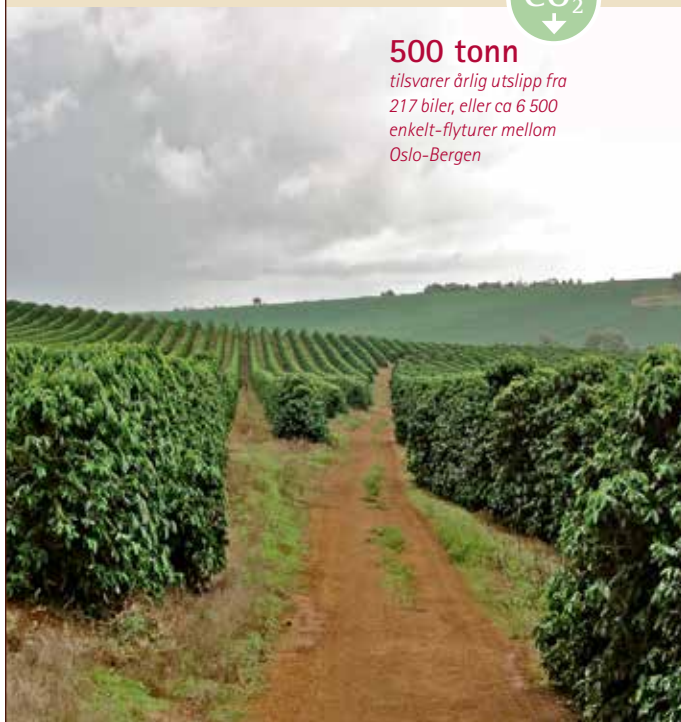
Miljøvennlig kaffehus

Vi tar klimaproblematikken på alvor, og ønsker å være aktive for å begrense klimavirkningene fra vår virksomhet. Overgang fra olje til gass i vårt brenneri, samt bulkleveranser av kaffe har redusert vårt årlige CO₂-utslipp med 20%, tilsvarende 500 tonn.

500 tonn

tilsvarer årlig utslipp fra
217 biler, eller ca 6 500
enkelt-flyturer mellom
Oslo-Bergen

I 2011 ble vi Miljøfyrtårn
sertifisert. Vi er også
medlem i Grønt Punkt
Norge og bidrar til å
finansiere returordningene
for brukt emballasje.

www.friele.no/samfunnsansvar

Nå med student-
og honnørrabatt

Les mer på flybussen.no/bergen

tide

+ Flybussen.NO

AIRPORT EXPRESS COACH

**Indre Hordaland
Miljøverk**

Tlf. 56 52 99 00
Faks 56 52 99 01
E-post: ihm@ihm.no
www.ihm.no

Ta vare på naturen

- Hugs at farleg avfall må leverast til godkjend mottak!

- Stoff med faremerke er nesten alltid farleg avfall.
- Farleg avfall kan leverast på miljøstasjonen, sjå opningstider på www.ihm.no

Logolink.no

BIR BEDRIFT

- Avfallsløsninger for næringslivet

- Containerutleie

Møllendalsveien 31

5009 Bergen

Tlf.: 815 33 030

Faks: 55 27 70 91

E-post: bedrift@bir.no

Et selskap i **RETURA**
ET MILJØ I BALANSE

Informasjon frå
Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Tenk miljø - brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget
N-5419 Fitjar

telefon 53 45 78 50
telefaks 53 45 78 60
e-post sim@sim.as

www.sim.as

**Radøy
kommune**

**Radøy kommune, den grønne øya
støttar godt naturvernarbeid.
Kraftleidningen frå Mongstad til
Kollsnes skal ned i sjø- og
jordkabel.**

Kjøper du boss?

Still deg sjølv tre spørsmål når du skal handla:

1. Har eg eigentleg bruk for dette?
2. Er produktet av god kvalitet?
3. Er det miljøvennleg?

Er svaret nei, spar både pengar og miljøet!

skyss.no

Orangeriet | Foto: Fred Jonny

Reis miljøvennleg!

Bruk buss eller Bybanen og bidra til eit betre miljø.
Bruk vår app eller reiseplanleggaren på **skyss.no**
for å planlegge reisa.

Spar miljøet – reis kollektivt! God tur!

skyss

**50 tunfiskbokser
= 1 forhjul**

Metallemballasje leverer du til containerne for
glass- og metallemballasje på returpunktene.

**Kast riktig -
gi bosset verdi**

Tlf: 815 33 030 | www.bir.no

B-BLAD

retur: NaturVest
postboks 1201 Sentrum
5811 BERGEN

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2012

Her finner du en oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
For mer informasjon, se nettsidene naturvernforbundet.no/hordaland

○ Mai

26.05.2012, Hvaler:

Biomangfolddagen 26. mai

Naturvernforbundet i Østfold markerer FN-dagen for biologisk mangfold på Hvaler ved Ødegårskilen. Alle er hjertelig velkomne!

○ Juni

01.06.2012 - 03.06.2012, Vinstra:

Vassdragstreff på Vinstra

Det arrangeres vassdragstreff for å vise motstand mot de ulike kraftverksplanene i Gudbrandsdalslågen og sideelvene, og forslaget mot opphevelsen av vernet fra Fylkesmannen.

05.06.2012:

Svanekonferansen

Miljømerking og Miljøverndepartementet inviterer til Svanekonferanse på FNs miljøvern dag. Tema for konferansen: - Framtidas næringsliv er grønt!

06.06.2012, Krystall, Kong Oscarsgate 16 i Bergen.

Naturlig onsdag: Verdifulle hulrom – biomangfold i hule eiker

Visste du at 1500 arter av planter og dyr er knyttet til hule eiker? På grunn av dette er hule eiker en av fem utvalgte naturtyper i den nye naturmangfoldloven. Hvordan har det seg at så mange arter lever i disse gamle trærne, hvem er disse artene, og hvordan kan du bidra til at de blir tatt vare på?

10.06.2012, Kanadaskogen, Bergen:

Søndagstur med kartlegging av hule eiker

Bli med å lete etter verdifulle hule eiker i Kanadaskogen, og opplev litt av det yrende livet i en gammel hul eik.

Avreise fra Bystasjonen i Bergen med buss 18 kl 10.49, eller oppmøte på Spelhaugen kl 11.10.

Har du spørsmål, kontakt Jorunn Vallestad i Naturvernforbundet Hordaland på 97567934

○ August

02.08.2012 - 05.08.2012, Risøy Folkehøyskole, Tvedestrand:

Miljøfestival

Spennende sommerdager fylt med aktiviteter i og ved vannet, faglig påfyll, hygge og inspirasjon for hele familien.

Les mer på naturvernforbundet.no/miljofestival

Neste nummer av NaturVest har temaet "Mat og klima". Har du tips til saker som fortjener omtale, send en e-post til naturvest@naturvernforbundet.no